

Euskara eta Literatura

Batxilergoa

HIZKUNTZA AZTERTUZ I

PROIEKTUA eta PROGRAMAZIOA

Euskara eta Literatura
Batxilergoa

**HIZKUNTZA
AZTERTUZ**

PROIEKTUA eta
PROGRAMAZIOA

ibaizabal

Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Sailak onetsia. (2006-07-17)

GERENTEA

Agustin Oiarzabal

EDIZIO ZUZENDARIA

Sabin Gorrotxategi

EGILEAK

Ibaizabal taldea

AZALA

Aitziber Ibaibarriaga

MAKETAZIOA

Nerea Uribe

INPRIMAKETA

CUATROAS S.L.

Aita Larramendi, 4 - 2. esk. 48012 BILBAO

94 410 60 52

cuatroas@cuatroas.com

Liburu honen salmentaren % 0,7 Bamenda Bafut-en (Kamerun) eskola bat eraikitzeke izango da.
Eskola horren eraikuntza kudeaketaz SED (Solidaridad, Educación y Desarrollo) izena duen
Gobernuz Kanpoko Erakundea arduratzen da.

PROIEKTUA

SARRERA

DBHko *i.bai* proiektuari Batxilergoan jarraipena eman nahian, proiektu honetan bilduko diren materialekin nagusiki bi helburu lortu nahi ditugu Euskara eta Literatura arloan:

- √ Gazteei proposamen egokiak eta erakargarriak aurkeztea, Euskara eta Literatura arloko edukiak barnera ditzaten, eta ikasteko prozesuari etekin onena atera diezaioten.
- √ Irakasleei metodologia eta proposamen berriak, praktikoak, erakargarriak eta eraginkorrak eskaintzea, betiere haien beharrak kontuan hartuta, eta Curriculumetik abiatuta.

Bi helburu horiek buruan ditugularik, materialak prestatzeko orduan kontuan izan ditugun irizpideak honako hauek izan dira:

- Hizkuntza pertsonak elkarrekin komunikatzeko tresna da.
- Hizkuntza mundua irudikatzen bitartekoa ere bada, eta horregatik, pentsamenduari eta ezagutzari lotuta dago.

Izan ere, Joseba Sarrionandiak zioen moduan “Komunikazioa hogeitapiku letra konbinatzea baino zerbait gehiago da.”¹ Komunikazioak geure pentsamendua garatzeko aukera emateaz gainera, besteena geureganatzeko eta errealitatea ulertzeko parada eskaintzen digu.

Horregatik, arlo honetan eta Batxilergoan gure helburu nagusia da ikasleek euskaraz egoki komunikatzeko gaitasuna lortzea. Eta gaitasun hori lortzeko trebetatsun batzuk landuko ditugu: ulermen trebetatsunak, adierazpen trebetatsunak eta hizkuntzaren hausnarketa.

ALDERDI METODOLOGIKOAK ETA DIDAKTIKOAK

- Ikasleen komunikazio gaitasuna garatzeko, hizkuntzaren ikaskuntza prozesuan oinarritzekoak diren **lau trebetatsunak** garatzea beharrezkoa da: irakurri, entzun, mintzatu eta idatzi. Horretarako, nahi-taetzkoa da **ulermen, adierazpen eta hausnarketa estrategiak** ezagutzea eta horietan trebatzea.

Ulermena

Ahozko nahiz idatzizko testuen benetako ulermenerako, ezinbestekoa da testuinguruak duen garrantziaz jabetzea: jasotzen ari garenari buruz norberak zer dakien, zer helbururekin jarri garen testuaren aurrean, igorlea nor den, non eta zertarako idazten edota hitz egiten duen... Horrekin batera, Batxilergoko ikasleek igorleak erabilitako bitartekoak interpretatzeko gaitasuna lortu behar dute: erabili duen tonua (serioa, ironikoa, umoretsua...), lerro artean esan duena (esan duena eta esan nahi izan duena)... Ahozko nahiz idatzizko testuen edukia jasotzeaz gain, jasotako edukiei buruzko hausnarketa egiteko gai ere izan behar dute, horrela garatuko baitute edozein diskurtsoren aurrean izan beharreko jarrera kritikoa.

---

¹ Joseba Sarrionandia, *Bost idazle Hasier Etxeberriarekin berbetan*, Alberdania.

Adierazpena

Ikasleek komunikazio egoera erreal bakoitzari egokitutako testuak sortzeko gaitasuna garatu behar dute. Horretarako, ahoz nahiz idatziz zerbait adierazterakoan, nahitaezkoa da zuzen eta egoki, modu koherentean eta ondo kohesionatutako testuak sortzearen garrantziaz gogoeta egitea ikasleekin, eta horretarako gaitasuna lortzeko aukerak eskaintzea.

Bestalde, ahozko nahiz idatzizko ekoizpenak egiteko prozesua barneratzea ere oso garrantzitsua da, ekoizpen zuzen eta egokiak egin ahal izateko (gidoia egin, zirriborroa idatzi, berrikusi eta zuzendu...). Hori ikusarazi eta horretarako bideak eskaini beharra ikusi dugu.

Hausnarketa

Garrantzitsua da ikasleek hizkuntzari buruzko hausnarketa egitea, hizkuntza gaitasuna eta haren erabilera hobetzea nahi baldin badugu. Horretarako, nahitaezkoa da sistema ezagutzea, eta baita hori aztertzeko prozedurak ere. Horrek norberaren ekoizpenak, ahozkoak zein idatzizkoak eta, beraz, komunikazio gaitasuna, hobetzen lagundu diezaiekela konturatu behar dute eta, bide batez, zuzentasunak duen balioaz jabetu.

- **Informazioaren gizartean** bizi garenez, geroz eta beharrezkoagoa da hedabideetatik iristen zaigun informazioa aukeratzen eta garrantziaren arabera sailkatzen jakitea, eta horren balioari buruzko gogoeta kritikoa egiteko gaitasuna izatea (jasotakoari buruz norberak zer dakien pentsatu, galderak egin...). Gazteek jakin egin behar dute komunikabideetatik heltzen zaien informazio guztia interpretatzen, eta ez, besterik gabe, jasotakoa onartzen.
- **Ezagutza beti eraikuntza prozesu baten emaitza** denez, ikasleek dakitenetik edota dituzten gabezia edota zailtasunetatik abiatuz egingo dute lan. Egoera komunikatibo errealeetatik abiatuz, horri buruz dakitenaz egingo dute gogoeta eta, hori kontuan hartuta, ikaskuntza prozesuan aurrera egingo dute, informazio berriak bereganatuz.
- **Prozeduretan** oinarritutako proiektua da, praktikan oinarritutako metodologia. Ikasleak ikaskuntza prozesuan protagonista izan behar du. Beraz, irakaslea ikaskuntza prozesuaren gidari izango da, eta ikasleen eta irakaslearen arteko komunikazioan oinarritutako lana egingo da gelan. Irakaslearen eta ikasleen parte-hartze aktiboa nahitaezkoa izango da.
- **Bakarka nahiz taldeka** egiteko jarduerak bildu ditugu. Horrez gain, ikasleei aukera ematen diegu elkarren lanak aztertzeko eta baloratzeko; horretarako, materialetan adierazitako eta irakaslearekin adostutako irizpideetan oinarrituko dira. Horrela, ezagutzak elkarren artean trukaturaz, ikasleen jarrera aktiboa, kritikoa... garatu nahi dugu.
- Proposamen didaktiko **motibagarriak** eskaintzeko ahalegina egin dugu. Horretarako, komunikazio egoera errealak hartu ditugu abiapuntu eta, beraz, testu errealekin (ahozko zein idatzizkoekin) egin da lan; gehientsuenak euskarazko komunikabideetatik jaso ditugu (aldizkariak, egunkariak, Internet, irratia, telebista...). Hizkuntza eredu errealak hautatu ditugu, gai aldetik gazteentzat hurbilekoak, eta, era berean, ezagutza iturri izango direnak.

Testu tipologia askotarikoa bildu dugu, baina Batxilergoko ikasleak eta horien beharrak kontuan hartu ditugunez, argudioaren eta azalpenaren presentzia nabarmena da.

- Beharrezkoa iruditu zaigu proposamen didaktikoen **helburuak ikasleei adieraztea**, egingo dutenaren haria errazago jarrai dezaten, eta zertarako ari diren gogoan izan dezaten une oro. Egindako ahalegina helburu horren lorpenera bideratu beharko du.
- Gaitasun linguistikoa lantzeko garrantzitsua da **gramatikako itemak** komunikazio testuinguruetan lantzea. Baina zenbait eduki lantzeko, prozedura “trazionalagoak” ere lagungarriak izan daitezke, hausnarketa egiteko eta hizkuntzaren “mekanismoa” ikasleenganatzeko. Denetarik bildu da proiektuan.

HELBURU OROKORRAK

1. Ahozko nahiz idatzizko testuak ulertzea, hots: testuingurua kontuan hartuz, edukia jasotzea eta haren interpretazio kritikoa egitea.
2. Egoera eta helburu komunikatiboaren arabera, ahozko zein idatzizko testu koherenteak, zuzenak eta egokiak sortzea. Eta, bide batez, sorkuntza prozesuan jarraitu beharreko urratsen garrantziaz jabetzea.
3. Ahozko eta idatzizko hizkuntzak komunikaziorako, errealitatea ulertzeko eta aztertzeke eta norberaren pentsamendua garatzeko duen garrantziaz jabetzea.
4. Hizkuntzari buruzko hausnarketa egitea, norberaren eta besteen hizkuntza jardunak aztertzeke, baloratzeko eta zuzentzeke.
5. Hizkuntzaren erabilerak aztertzea, eta besteen nahiz norberaren hizkuntz jardunetan egon daitezkeen jarrera diskriminatzaileak era gogoetatsu eta kontzientean baztertzea.
6. Euskararen egoera anitzaz jabetzea, eta errealitate horrekiko errespetuzko jarrera hartzea.
7. Euskararen historia eta bilakaera ezagutzea, ibilbide horrek euskal gizartean izan dituen eraginak interpretatzeko.
8. Literatur testuak interpretatzea eta sorkuntza lan gisa aztertzea eta baloratzea.
9. Euskal literaturaren aldi, lan eta idazle nagusietako batzuk euren testuinguruan kokatuta ezagutzea.
10. Literatur agerpenak norbanakoa eta gizartea irudikatzeke duten ahalmenaz ohartzea, eta horien aurrean jarrera zabala erakustea.

EDUKIAK

A. Prozedurazkoak

Hizkuntzaren erabilera

—Ahozko eta idatzizko testuen ulermena:

- Norberak dakienaz gogoeta egin (testuari, testuinguruari, gaiari... buruz). Inferentziak eta auresuposizioak.
- Edukia eta mezua aurreikusi, diskurtsoaren elementuak aztertuz.
- Testuinguruaren ezaugarriak zehaztu.
- Testuaren zentzua jaso: lexikoa ulertu, informazioaren antolaketa aztertu (ideia nagusiak eta bigarren mailakoak, horien ordena...), lerro artean irakurri, iritzia eta informazioa bereizi, iritzia ondorioztatu, igorlearen jarrera aztertu, tonuari erreparatu...
- Diskurtsoaren formari eta edukiari buruzko hausnarketa egin.
- Apunteak hartu.
- Diskurtsoaren inguruko galderak egin.
- Irakurritakoari edota entzundakoari buruzko iritzia garatu.

—Ahozko eta idatzizko testuak sortu:

- Testuingurua zehaztu: nori eta zertarako idatziko diogun eta, horren arabera, zer tonu, erregistro... erabiliko dugun, hots, diskurtsoa egoera horretara nola egokituko dugun pentsatu eta erabaki.
- Ideiak aukeratu eta ordenatu. Gidoia egin.
- Egitura pentsatu eta paragrafoak garatu.
- Zirriborroa zuzendu eta behin betiko testua idatzi.
- Baloratu.

—Informazioa bilatu:

- Informazio iturriak kontsultatu: idatzizkoak, ikus-entzunezkoak, teknologikoak...
- Informazioa helburuaren arabera aukeratu.
- Informazioa laburtu.

Literatur diskurtsoa

—Zenbait literatur testu irakurri, aztertu eta interpretatu.

—Literatur lanek islatzen duten errealitatea ikusten ahalegindu.

—Literatur espresabideak ezagutu.

—Literaturtasunaren muga dauden testu batzuk irakurri, aztertu eta interpretatu: saiakerak, kazetaritza artikuluak...

—Sorkuntza lanak, ekoizpenak, egin.

Hizkuntza ikasgai

—Perpausaren elementuak identifikatu, aztertu eta sailkatu.

—Perpausaren elementuen arteko erlazioak aztertu.

- Perpausaren elementuak manipulatu, aldaketa horiek esanahian nola eragiten duten ohartuz.
- Perpausen egitura aztertu.
- Testuari koherentzia ematen dioten elementuak ezagutu eta erabili.
- Testua kohesionatzeko bitartekoak identifikatu eta norberaren ekoizpenetan erabili.
- Hiztegi, gramatika liburu... informazio iturrietara jo, hizkuntzari buruzko zalantzak argitzeko.
- Testuen zuzentasuna aztertu.
- Testuak hizkuntza batetik bestera itzuli.
- Ortografia arauak ezagutu eta norberaren ekoizpenetan erabili.
- Hitzak sortzeko bideak ezagutu, identifikatu eta zuzen erabili.

Hizkuntza eta hiztunak

- Inguruko hizkuntza portaerak aztertu.
- Euskal Herriko egoera soliolinguistikoa aztertu.
- Euskal Herriko hizkeren arteko harremanak eta elkarrengan dituzten eraginak aztertu.
- Zenbait euskalkitan sortutako ahozko nahiz idatzizko testuak aztertu.

B. Kontzeptuzkoak

Hizkuntzaren erabilera

- Komunikazio egoera: elementuak. Horien garrantzia.
- Ahozko eta idatzizko testu motak (azalpena, argudioa, narrazioa...). Ezaugarriak.
- Diskurtso formalak eta informalak, ahoz eta idatziz.
- Eskolako testuak: ulermenerako eta ekoizpenerako teknikak.
- Euskarazko komunikabideetako testuak: telebista, irratia, Internet, prentsa...
- Hitzezko eta hitzik gabeko kodeak komunikabideetan.
- Testuen ekoizpenerako urratsak.
- Testuen ulermenerako estrategiak.

Literatur diskurtsoa

- Literatur testuen ezaugarriak.
- Euskal literatur idazle nagusiak. Ezaugarriak.

Hizkuntza ikasgai

- Testua eta testuingurua:
  - Solaskideak: gizarte rolak.
  - Denbora, lekua.
  - Modalizazioa. Erregistroa (aditzaren tratamendua: hika, zuka...).
  - Munduarekiko ezagutza. Inplikazioa. Aurreiritziak.
  - Arau soziokomunikatiboak.

- Testuaren koherentzia: pragmatikoa, semantikoa eta sintaktikoa.
- Testuaren kohesiorako elementuak: gaiaren progresioa, antolatzaileak, aditzaren denbora...
- Perpausaren osagaiak. Perpaus motak. Galdegaia.
- Morfologia: deklinabidea eta aditza.
- Hiztegi Batua.
- Esaera zaharrak.
- Euskal esamolde jatorrak.
- Lexiko sorkuntzarako bideak.
- Ortotipografia.

Hizkuntza eta hiztunak

- Eleaniztasuna eta kultur aniztasuna.
- Elebitasuna eta eleaniztasuna.
- Euskal Herriko egoera soziolinguistikoa.
- Euskara batua eta euskalkiak.
- Euskararen normalkuntza.

C. Jarrerazkoak

Hizkuntzaren erabilera

- Ahozko eta idatzizko hizkuntza norberarentzat aberastasun gisa baloratzea.
- Hizkuntza idatzia menderatzeak norberaren garapenerako duen garrantziaz jabetzea.
- Komunikazio egoera bakoitzari era bateko diskurtsoa dagokiola ikustea, eta horrek elkarren arteko komunikaziorako duen balioaz jabetzea.
- Ahozko nahiz idatzizko testuetan, ezkutuan edota agerian, nabari diren balioen eta ideologiaren aurrean jarrera kritikoa izatea.
- Komunikabideek informazioa emateko, interpretatzeko, baloratzeko eta iritzia sortzeko erabiltzen dituzten baliabideen aurrean jarrera kritikoa izatea.
- Hizkuntza ezagutzarako eta pentsamenduaren garapenerako tresna gisa baloratzea.
- Euskararen erabilerarekiko sentsibilitatea eta aldeko jarrera garatzea.
- Irakurketa aberastasun iturri gisa baloratzea.
- Komunikaziorako arau sozialak errespetatzea.

Literatur diskurtsoa

- Literaturaren balioaz jabetzea, gertakari estetiko eta komunikatibo gisa, eta baita errealitate historiko-sozialaren adierazpen gisa ere.
- Literatur testuen irakurketa aberastasun iturri gisa baloratzea.

Hizkuntza ikasgai

- Hizkuntzaren inguruko hausnarketak norberaren ekoizpenak egoki eta zuzen egiteko duen garrantziaz jabetzea.

- Hizkuntzaren arauak erabiltzeak duen balioaz jabetzea.
- Informazio iturriak kontsultatzearen garrantziaz jabetzea.

Hizkuntza eta hiztunak

- Euskal gizartearen hizkuntz eta kultur aniztasuna begi onez ikustea eta aldeko jarrera erakustea.
- Hizkuntzaren aldaerak positiboki baloratzea eta errespetatzea.
- Euskara erabilera eremu guztietara zabaltzearen aldeko jarrera agertzea.
- Beste hizkuntzetatik euskarak hartu dituen maileguen eta kalko linguistikoen aurrean jarrera kritikoa erakustea.
- Hizkuntzaren erabilera diskriminatzaileen aurrean jarrera kritikoa azaltzea.

EBALUAZIO IRIZPIDEAK

1. Egoera komunikatibo formaletako testuak interpretatzen eta baloratzen ditu, funtzio soziala, kokatzen direneko tradizioa, adieraziaren barne antolaketa eta transmititzen dituzten balioak kontuan izanik.
2. Erabilpen eremu formaletatik harturiko testu bat labur berridazten badaki, gaia zehaztuz eta ideia nagusiak azalduz, euren arteko loturak argitu eta ondo taiuturiko eskema batean hierarkikoki mailakatuz.
3. Ahozko zein idatzizko testu formalak eta informalak irakurri eta horien zentzua jasotzeko gai da: mezua, asmoa, tonua...
4. Gai jakin bati buruz aurretiaz planifikatutako ahozko azalpen bat egiteko gai da, urratsez urrats estrategia komunikatibo egokia erabiliz (informazioa bilatu, aukeratu, helburuaren arabera antolatu, informazioa nola eman erabaki...).
5. Komunikazio egoera formalei dagozkien idatzizko testu koherente, zuzen eta egokiak ekoizteko gai da, betiere testuinguru sozialari dagozkion komunikazio baldintzak kontuan izanik. Horretarako, badaki zer urrats eman (informazioa bildu, aukeratu, gidoia egin, zirriborroa idatzi, berrikusi, behin betiko ekozipena egin).
6. Txostenak, ikerketa lanak, etab. elaboratzen badaki, dokumentazioa lortzeko eta informazioa aukeratu eta tratatzeko eskolak eskaintzen dizkion bitartekoak erabiliz.
7. Hizkuntzaren osagaiak (fonikoak, morfosintaktikoak, lexiko-semantikoak eta testualak) ezagutzen ditu, eta egoki erabiltzen ditu, testuak interpretatzerakoan eta norberaren ekoizpenetan.
8. Literatur lanen edukia interpretatzeko gai da, generoari dagozkion ezaugarriak abiapuntu gisa hartuta.
9. Euskal literaturako lan esanguratsuak interpretatzeko ahalmena badu, lanok sortu diren garai, egile, eta dagokien ingurune sozialarekin, historikoarekin eta estetikoarekin erlazionatuz.
10. Euskara batuak, euskalkiek eta aldaki sozio-kulturalek bereganatzen dituzten erabilera eremuak ezagutzen ditu, eta erabilera horiek kritikoki aztertzeko gaitasuna du.
11. Hizkuntzen atzerapen, ordezkapen eta normalkuntza prozesuen nondik norakoak ezagutzen ditu, eta badu horiek baloratzeko ahalmena.

12. Ahozko nahiz idatzizko komunikazioan adierazpen eta balorazio diskriminatzaileak identifikatzeko gai da, hausnarketa kritikoa eginez, norberaren ekoizpenetan ez erabiltzearen.
13. European euskararen errealitatea, egoera, zein den badaki. Ondorioz, badaki hizkuntzak kultura transmititzeko eta komunikaziorako tresna gisa baloratzen.

ANIZTASUNAREN TRATAERA

Aniztasunaz hitz egitean, kontuan hartu behar ditugu, batetik, ikastetxeen errealitatea (kokapena, inguru soziolinguistikoa, ezaugarriak —ikastetxearenak zein irakasleenak—...) eta, bestetik, ikasleena (jatorria, ezaugarri sozio-kulturalak, adimena, edukiak asimilatze gaitasuna...). Alde batetik zein bestetik begiratu, aniztasuna handia da Batxilergoan. Hori dela eta, proiektua diseinatzerakoan eta gauzatzerakoan, oso argi eduki dugu errealitate anitz horri erantzuteko aukera eman beharra. Ondorioz, ikasle ahalik eta gehienen erritmora eta interesetara egokitu daitekeen materiala egiten ahalegindu gara. Zer elementuren bidez eskaintzen da aukera hori?

- √ Materiala liburuxketan eskaintzen dugu, ikastetxe eta irakasle talde bakoitzak egindako curriculumerako egokien iruditzen zaion moduan antola dezan jakintzagaia.
- √ Jarduerak planteatzerakoan, ahalmen aniztasuna kontuan hartu dugu. Irakasleak, ikasleak dakitenetik abiatuz, proposamen didaktikoa era batera edo bestera gidatzeko aukera izango du.
- √ Lan egiteko hainbat modu bildu ditugu materialetan (planteamendu inductiboak nahiz deductiboak, esaterako).
- √ Ahozko nahiz idatzizko ekoizpenerako bina aukera eskaintzen ditugu sekuentzia didaktikoetan.
- √ Gramatikako edukiak lantzeko sekuentziak fitxaka antolatu ditugu, irakasleak beharren arabera aukera egin eta landu ditzan.

Baina, jakina, gure proposamenek mugak ere badituzte, era honetako proiektu baten bidez ezinezkoa baita behar guztiei erantzuteko materiala eskaintzea. Horregatik, aniztasunari erantzuna emateko zeregina, neurri batean, irakaslearen esku gelditzen da.

ZEHAR LERROAK

Alderdi honi arreta berezia jarri diogu, eta jarraipenezko tratamendua daukate materialetan, testuetan eta jardueretan modu naturalean eta integratzailean lantzen baitira. Hautatutako testuetan eta horien interpretazio eta trataeran, zehar lerroekin zerikusia duten arazoak aztertzen dira, eta testu horietan oinarrituz, ikasleak hausnarketa egitera bultzatzen dira.

MATERIALEN DESKRIBAPENA

Hona hemen aurretik esandakoa kontuan hartuz, Batxilergorako prestatutako materiala:

✓ *Komunikazioa I, II eta III- Batxilergoa. Ulermen, adierazpen eta hausnarketa trebetasunak lantzen*

Lau hizkuntza trebetasunak (irakurri, entzun, mintzatu eta idatzi) lantzeko sekuentzia didaktikoek osatzen dute materiala. Sekuentzia bakoitzaren egitura honako hau da:

- *Irakurri*. Sekuentziari hasiera ematen dion atalean, idatzizko testu bat (zenbaitetan bat baino gehiago) eskainiko dugu, eta helburu zehatz baten arabera irakurketa eta lanketa egingo da; helburua bertan adieraziko diogu ikasleari, horren arabera irakurketa egin dezan.
- *Entzun-mintzatu*. Hurrengo atalean, entzumena eta mintzamina landuko ditugu. Ahozko testu baten ulermenetik abiatuz, ahozko adierazpena lantzeko bi proposamen eskainiko ditugu, aukeran. Ulermenean zeri erreparatzen zaion, horren arabera izango da ahozko ekoizpenerako proposamena.
Proposamenetako bakoitzaren hasieran argi utziko diogu ikasleari zein den lanketaren helburua.
- *Idatzi*. Azken atalean idatzizko ekoizpena landuko da. Testu batetik abiatuz, horren inguruko lanketa egin eta, amaieran, ekoizpenerako bi proposamen luzatuko dizkiogu, aukeran. Horietako bakoitzean bereziki zer baloratuko den ere adieraziko diogu, ikasleak horretan jar dezan arreta.

Ahalegin berezia egin dugu sekuentzia didaktiko bakoitzaren haria gaia izan dadin.

KOMUNIKAZIOA lantzeko sekuentzia didaktikoak hiru liburukitan merkaturatuko ditugu:

Komunikazioa I, II eta III.

✓ *Hizkuntza aztertuz I – Batxilergoa. Gramatika gaitasuna lantzen*

Bi atalek osatzen dute liburua: gramatikako kontzeptuak lantzeko jarduerak, batetik, eta ikasleei jarduerak horiek egiten lagunduko dieten azalpenak, bestetik. Bi atalak bereizita aurkituko dituzte, eta azalpenak kontsulta iturri gisa erabili ahal izango dituzte, horretarako beharra dutenean.

Jarduerak bost eduki multzotan banatuta ageri dira: morfosintaxia, deklinabidea, aditza, ortotipografia eta lexikoa. Multzo horietako bakoitza lantzeko proposatzen diren jarduerak fitxatan antolatuta eskaintzen ditugu, gelako programazioan hobeto txertatzeko.

Hainbat prozedura erabiliz landuko dira edukiak, eta horiek komunikazio testuinguruetan lantzeko, testu errealean oinarrituz egingo dute ikasleek hainbat fitxatan.

✓ *Selektibitatea – Batxilergoa 2. Hizkuntza trebetasunak lantzen*

Hizkuntzari dagozkion oinarrizko trebetasunak landuz (ulermena, adierazpena eta hausnarketa) selektibitateko azterketari eta antzeko edozein probari aurre egiteko erabili beharreko estrategietan trebatzeko koadernoak egin nahi izan dugu. Horretarako, azken urteetan selektibitatean jarri izan dituzten testu batzuk hautatu, eta horien inguruko lana proposatu dugu.

Batxilergoko ikasleek proba horietan emandako erantzunak abiapuntu gisa hartu, euren akatsak eta zailtasunak ikusi, eta horiei irtenbidea emateko lanketa proposatzen dugu.

Honako hau da koadernoaren egitura:

- a) Selektibitateko proba bat eginda eskaintzen da, eredu gisa.
- b) Proba gainditzeko zenbait azalpen bildu ditugu, adibide egokiekin eta desegokiekin.
- c) Lau proba jarri ditugu, eta horien lanketa bideratuta egiteko proposamena luzatu. Urratsez urrats, zer egin, zer ez, nola erantzun, nola ez... aztertuko dugu, azterketan eskatutakoari erantzun baino lehen.
- d) Azken proba bat ematen dugu, inongo laguntzarik gabe egiteko.
- e) Koadernoan zehar probako atal bakoitzaren erantzunak baloratzeko taulak eskaintzen diren arren, koadernoaren amaieran, proba bakoitzean ikasleak bere burua nola ikusi duen adierazteko taulak ditu. Era horretara, koadernoan zehar egindako ibilbidea aztertzeo aukera izango du, eta halako proba bati aurre egitean bereziki zer alderdiri erreparatu jakingo du.

GELAKO MATERIALA

√ *Komunikazioa I, II eta III- Batxilergoa. Entzungeniak (CDak)*

Entzunezko ulermena lantzeko grabazioak dira. Testu mota anitz bildu dugu: gehientsuenak bene-takoak, komunikabideetatik hartuak; beste batzuk, berriz, proiektu honetarako bereziki sortuak. Entzungen horiekin emango diogu hasiera ikaslearen liburuxketako *Entzun-mintzatu* ataleko proposamenen lanketari.

IRAKASLEAREN MATERIALA

√ *Komunikazioa I, II eta III- Batxilergoa. Erantzunak*

Hizkuntza aztertuz I – Batxilergoa. Erantzunak.

Selektibitatea. Batxilergoa, 2. maila. Erantzunak.

Ikaslearen materialean proposatzen diren jardueren erantzunak, horien inguruko iradokizunak eta proposamen gehigarriak biltzen dituzten liburuxkak dira.

√ *Komunikazioa I, II, III – Batxilergoa. Proiektua eta programazioa.*

Hizkuntza aztertuz I – Batxilergoa. Proiektua eta programazioa.

Liburuxka horietan, batetik, Batxilergorako prestatutako proiektua (alderdi metodologikoak eta didaktikoak, helburu eta eduki orokorrak...) bildu dira; bestetik, material bakoitzeko sekuentzia edo atal bakoitzaren helburuak, edukiak eta ebaluazio irizpideak.

Aurrera begira proiektua beste zenbait materialekin osatzeko asmoa daukagu, esaterako LITERATURA atala lantzeko materialekin.

PROGRAMAZIOA

MORFOSINTAXIA

Helburuak

- Perpausetako elementuak bereiztea eta ikasleak sortzen dituen testuetan zuzen eta egoki erabiltzea.
- Aditz sintagma eta izen sintagma identifikatzea.
- Aditz sintagmaren eta izen sintagmaren elementuak identifikatzea eta aztertzea.
- Perpausetako elementuen arteko erlazioak aztertzea.
- Perpausak sailkatzea.
- Perpaus elkartuak bereiztea eta norberaren ekoizpenetan zuzen erabiltzea.
- Perpausetako elementuak manipulatzeko, aldaketa horiek esanahian nola eragiten duten ohartuz.
- Analisi sintaktikoak egiten jakitea.
- Testuari koherentzia ematen dioten elementuak ezagutzea eta zuzen erabiltzea.
- Hizkuntzari buruzko zalantzak argitzeko gramatika liburueta eta hiztegieta jotzen ikastea.

Edukiak

Prozedurazkoak

- Perpausetako elementuak bereizi eta sortzen dituen testuetan zuzen eta egoki erabili.
- Aditz sintagma eta izen sintagma identifikatu.
- Izen sintagmako eta aditz sintagmako elementuak identifikatu eta aztertu.
- Perpausetako elementuen arteko erlazioak aztertu.
- Perpausak sailkatu.
- Perpaus elkartuak bereizi, eta sortzen dituen ekoizpenetan zuzen eta egoki erabili.
- Perpausetako elementuak manipulatuz, aldaketa horiek esanahian nola eragiten duten ohartuz.
- Analisi sintaktikoak egin.
- Testuari koherentzia ematen dioten elementuak ezagutu eta zuzen erabili.
- Gramatika liburueta eta hiztegieta jo, hizkuntzari buruzko zalantzak argitzeko eta ziurtasun handiagoz erabiltzeko.

Kontzeptuzkoak

- Perpausoko elementuak: IS eta AS.
- Izen sintagma:
  - Izena.
  - Izenordaina.
  - Determinatzailea.
  - Izenondoa.
  - Izenlaguna.
  - Aposizioa.

- Aditz sintagma:
  - Aditza.
  - Adizlaguna.
  - Aditzondoa.
- Hitzen ordena: galdegaia.
- Perpaus elkartuak:
  - Juntagailuak.
  - Lokailuak.
- Perpaus motak:
  - Konpletiboak.
  - Zehar-galderak.
  - Erlatibozkoak.
  - Moduzkoak.
  - Denborazkoak.
  - Kontsekutiboak.
  - Konparaziozkoak.
  - Baldintzazkoak.
  - Kotzesiboak.
  - Helburuzkoak.
  - Kausazkoak.
- Analisi sintaktikoak.

Jarrerazkoak

- Euskara zuzenaren erabilerarekiko sentsibilitatea eta aldeko jarrera garatzea.
- Informazio iturriak ezagutzearen eta erabiltzearen garrantziaz jabetzea.
- Hizkuntzari buruzko hausnarketa baloratzea, norberaren ekoizpenak hobetzeko duen garrantziaz ohartuz.
- Sortutako testuak balioestea, zuzentasuna, egokitasuna eta koherentzia zaintzearen garrantziaz jabetuz.

Ebaluazio irizpideak

- Perpausetako elementuak bereizten ditu, eta sortzen dituen testuetan zuzen eta egoki erabiltzen ditu.
- Perpausetako aditz sintagmak eta izen sintagmak identifikatzen ditu.
- Aditz sintagmako eta izen sintagmako elementuak identifikatzen ditu, eta aztertzeke gai da.
- Badaki perpausetako elementuen arteko erlazioak aztertzen.
- Perpausak sailkatzeko gai da.
- Perpaus elkartuak bereizten ditu eta sortzen dituen ekoizpenetan zuzen eta egoki erabiltzen ditu.
- Perpausetako elementuak manipulatzeko, aldaketa horiek esanahian nola eragiten duten ohartuz.
- Badaki perpaus bakunaren analisi sintaktikoak egiten.
- Analisi sintaktikoen bidez perpaus elkartuen osaeraren berri emateko gai da.

- Testuari koherentzia ematen dioten elementuak ezagutzen ditu, eta zuzen erabiltzen ditu.
- Hizkuntzari buruzko zalantzak argitzeko eta ziurtasun hadiagoz erabiltzeko gramatika liburuetara, hiztegieta jotzeko ohitura bereganatu du.

LEXIKOGINTZA

Helburuak

- Lexikoa lantzea hizkuntza aberasteko, testuak hobeto ulertzeko eta ekoizteko.
- Hiztegiaren alorrean landutako forma zuzenak aztertzea eta ikastea, eta idatzizko lanetan erabiltzea.
- Erabilitako hiztegiaren hausnarketa egitea eta ekoizpenetan zuzen erabiltzea.
- Hainbat hitz elkarturen, esaera zaharren, esamolderen... esanahia aztertzea.
- Testuetan hitz elkartuak eta eratorriak bereiztea.
- Sinonimoak eta antonimoak ikastea eta erabiltzea.
- Esaera zaharren, esamoldeen... esanahia ezagutzea eta elkarrizketetan egoki txertatzea.
- Euskararen normalizazioari buruzko adierazpen batzuk irakurtzea eta gai horren inguruko hausnarketa egitea.
- Oinarrizko itzulpen lanak egiten trebatzea, eta, itzulpenak eginez, hizkuntza bakoitzak gauzak adierazteko bere mekanismoak dituela ohartzea.
- Zalantzak argitzeko edota gai bati buruz gehiago jakiteko kontsultarako ohitura hartzea.

Edukiak

Prozedurazkoak

- Hizkuntza aberasteko, testuak hobeto ulertzeko eta ekoizteko, lexikoa landu.
- Interesgunearekin lotutako hiztegia ezagutu eta erabili.
- Hiztegiaren alorrean landutako forma zuzenak aztertu eta ikasi, eta idatzizko lanetan egoki erabili.
- Erabilitako hiztegiaren hausnarketa egin eta ekoizpenetan zuzen erabili.
- Hainbat hitz elkarturen, esaera zaharren, esamolderen... esanahia aztertu eta landu.
- Testuetan hitz elkartuak eta eratorriak bereizi.
- Hitz eratorriak aztertu, aurrizkiak, artizkiak eta atzizkiak bereiziz.
- Sinonimoak eta antonimoak aztertu, ikasi eta erabili.
- Esaera zaharren, esamoldeen... esanahia aztertu eta egoki erabili.
- Euskararen normalizazioari buruzko adierazpen ugari irakurri eta gai horren inguruko hausnarketa egin.
- Zenbait testu, perpaus... itzuli.
- Kontsultak egin, zalantzak argitzeko edota informazio gehiago jasotzeko.

Kontzeptuzkoak

- Maileguak
- Sinonimoak eta antonimoak
- Hiztegia
  - Idazkera.
  - Aldaketa fonetikoak.
  - Neologismoak.
  - Ordezkapenak.
  - Definizioak.

- Arlo semantikoa.
- Hitz elkartuak.
- Hitz eratorriak: aurrizkiak, artizkiak, atzizkiak.
- Ahozko ekoizpena:
  - Iritzia.
  - Tesia eta hori defendatzeko arrazoiak.
- Esaera zaharrak: esanahia.
- Esamoldeak: esanahia.
- Kalkoak.
- Interferentziak.
- Erdarakadak.
- Hitzen ekonomia.
- Onomatopeiak.
- Hitz polisemikoak.

Jarrerazkoak

- Esamolde biziak eta herrikoiak ikasteko eta erabiltzeko ahalegina estimatzea.
- Elkarbizitzan eta komunikazio egoeretan ezarrita dauden arauak ezagutzea eta errespetatzea.
- Euskara eremu guztietan erabiltzeari buruzko jarrera positiboa garatzea.
- Lexikoan zehaztasuna eta aberastasuna lortzeko ahalegina balioestea.
- Hizkuntzari buruzko hausnarketa baloratzea, norberaren ekoizpenak hobetzeko duen garrantziaz ohartuz.
- Kotsultarako materiala ezagutzearen eta erabiltzearen garrantziaz jabetzea.

Ebaluazio irizpideak

- Lexikoa lantzeko erabilitako testuak ulertu eta interpretatu ditu.
- Lexikoa, esamoldeak, esaera zaharrak... landu ditu, eta ekoizpen lanetan erabiltzen ditu.
- Lexikogintzari buruzko oinarriko kontzeptuak ezagutzen ditu, eta hitz elkartuak eta eratorriak bereizteko gai dela erakutsi du.
- Landutako hitzen forma zuzenak ezagutzen ditu, eta jardueretan eta idatzizko lanetan egoki erabiltzen saiatzen da.
- Zenbait hitzen eta esapideren esanahia ezagutzen du, eta elkarrizketetan egoki txertatu ditu.
- Zenbait hitz elkarturen, eratorriren... esanahia eta egitura aztertu ditu, testuak hobeto ulertzeko eta ekoizteko.
- Badaki sinonimoak, antonimoak... egoki erabiltzen.
- Zenbait hitzen esanahia testuingurutik ondorioztatzeko gai da.
- Oinarriko itzulpenak egin ditu, eta, itzulpenak eginez, hizkuntza bakoitzak gauzak adierazteko bere mekanismoak dituela konturatu da.
- Euskararen normalizazioari buruzko hausnarketa batzuk egiteko gai dela erakutsi du.
- Zalantzak argitzeko edota gai bati buruz gehiago jakiteko kotsultarako ohitura bereganatu du.

ORTOGRAFIA ARAUAK

Helburuak

- Ortografia araei dagokionez, forma zuzenak ezagutzea, eta idatzizko lanetan egoki erabiltzea.
- Euskaltzaindiaren arauak eta gomendioak ezagutzea, eta idatzizko lanetan zuzen erabiltzea.
- Puntuazio arauak ezagutzea eta, horiei jarraituz, testuak zuzen idaztea.
- Ekoizpen lanak zuzentzea, eta zuzenketak egiteko ohitura hartzea.
- Testu bat hizkuntza batetik bestera edota euskalki batetik euskara batura itzultzea.
- Zuzentzaile ortografikoei buruzko oinarritzko ezagutza izatea, eta idatzizko ekoizpen lanetan erabiltzen jakitea.

Edukiak

Prozedurazkoak

- Zuzentzaile ortografikoei buruzko ezaugarriak aztertu.
- Hizkuntzaren sistemaren eta konbentzio ortografikoen arauak aplikatu.
- Euskalkian edota beste hizkuntza batean idatzitako testuak euskara batuan berridatzi.
- Testu zuzenak sortzeko ariketa sistematikoak egin (hutsuneak bete, akatsak identifikatu eta zuzendu, forma zuzenak hautatu...).
- Ekoizpenetan forma zuzenak erabili.
- Azalpenak irakurriz eta jarduerak eginez, euskararen arau eta gomendio batzuk aztertu eta ikasi.
- Puntuazio araei jarraituz testu zuzenak idatzi.
- Lanak zuzentzeko teknikak erabili, eta zuzenketak egiteko ohitura hartu.
- Puntuazio ikurrek betetzen duten funtzioaz ohartu.

Kontzeptuzkoak

- Ortografia:
  - S, z, x, ts, tz, tx, h...
  - Letra larria eta xehea.
  - Puntuazio markak: koma, puntua, puntu eta koma, bi puntuak, marra...
- Ortotipografia:
  - Hutsuneak eta tarteak.
  - Ehunekoak.
  - Laburdurak.
- Idazkera batua:
  - Hitz elkartuak.
  - Izen bereziak.
  - Zenbakiak.
  - Datak.
  - Orduak.

Jarrerazkoak

- Kontsultarako materiala ezagutzearen eta erabiltzearen garrantziaz jabetzea.
- Ortografian zehaztasuna lortzeko ahalegina balioestea.
- Idatziz sortutako testuak balioestea, zuzentasuna zaintzearen garrantziaz jabetuz.

- Idazterakoan zuzentasun ortografikoa zaintzea.
- Norberaren adierazpena hobetzeko eta aberasteko ardura erakustea.
- Hizkuntza ikasteko konfiantza izatea: akatsak onartzea, parte hartzeko prest izatea, saiatzeko gogoia bereganatzea ...

Ebaluazio irizpideak

- Zuzentzaile ortografikoei buruzko ezagutza jaso du, eta badaki ekoizpen lanetan erabiltzen.
- Ortografia arauak dagokionez, landutako forma zuzenak ezagutzen ditu, eta idatzizko lanetan zuzen erabiltzen ditu.
- Badaki ehunekoak, hitz elkartuak, zenbakiak, datak, orduak, laburdurak... zuzen erabiltzen.
- Testu bateko okerrak identifikatzeko eta zuzentzeko gai da.
- Euskal hizkuntzaren arauak eta gomendioak ezagutzen ditu.
- Puntuazio arauak ezagutzen ditu, eta, horiei jarraituz, testuak zuzen idazten ditu.
- Lanak zuzentzen ditu, eta zuzenketak egiteko ohitura hartu du.
- Badaki marra erabiltzen elkarrizketak ekoizterakoan.
- Badaki testuak idazkera batuan berridazten.
- Testuetan puntuazio ikurrek betetzen duten funtzioaz ohartzen da.

DEKLINABIDEA

Helburuak

- Deklinabidearen funtzionamenduaz jabetzea, markak ziurtasun handiagoz erabiltzeko.
- Deklinabide kasuak eta horietako bakoitzaren markak ezagutzea eta testuetan zuzen erabiltzea.
- Mugagabearen, singularraren eta pluralaren markak bereiztea eta zuzen erabiltzea.
- Izen bizidunen eta bizigabeen deklinabidearen desberdintasunez jabetzea eta zuzen erabiltzea.
- Deklinabideari buruzko zalantzak argitzeko informazio iturrietara jotzeko ohitura hartzea.
- Ahozko eta idatzizko testuak sortzea deklinabide markak egoki erabiliz.
- Testu zuzenak sortzen ikasteko ariketa sistematikoak egitea (mugagabea azpimarratu, partitiboa eta prolatiboa erabili, izenak deklinatu, erakusleak eta galdetzaileak bereiztu...).

Edukiak

Prozedurazkoak

- Deklinabidearen funtzionamenduaz jabetu ziurtasun handiagoz erabiltzeko.
- Izen arruntak, bereziak, erakusleak, galdetzaileak... zuzen deklinatuta erabili.
- Oker deklinatutako markak identifikatu eta zuzendu.
- Informazio iturrietara jo deklinabideari buruzko zalantzak argitzeko.
- Mugagabeko, singularreko eta pluraleko markak bereizi eta zuzen erabili.
- Partitiboa eta prolatiboa bereizi.
- Deklinabide markaren arabera, esaldien esanahia aztertu.
- Plural hurbila egoki erabili.

Kontzeptuzkoak

- Deklinabide kasuak: NOR, NORK, NORI, NOREN, NONGO, NOREKIN, ZERTAZ/ZEREZ, NON, NORENGAN, NONDIK, NORENGANDIK, NORENGATIK, NORA, NORAKO NORANTZ, NORAINO, NORENGANAINO, noiz arte, partitiboa eta prolatiboa (*-rik* eta *-tzat*).
- Mugagabea, singularra, plurala eta plural hurbila.
- Deklinabidea:
  - Bizidunen eta bizigabeen deklinabidea.
- Erakusleak eta galdetzaileak.
  - a itsatsidun izen bereziak.
  - Ehunekoak.
  - Neurriak.
  - Siglak.
  - Zenbakiak, orduak, urteak, data.
- Deklinabidea postposizioetan.

Jarrerazkoak

- Kontsultarako materiala ezagutzearen eta erabiltzearen garrantziaz jabetzea.
- Hizkuntza idatzia menderatzeak norberaren garapenerako duen garrantziaz jabetzea.
- Euskara zuzenaren erabilerarekiko sentsibilitatea eta aldeko jarrera garatzea.
- Norberaren adierazpena hobetzeko eta aberasteko ardura bereganatzea.

Ebaluazio irizpideak

- Deklinabidearen funtzionamenduaz jabetzen da, eta horren markak ziurtasunez erabiltzen ditu.
- Deklinabide markak zuzen erabiltzen ditu.
- Badaki mugagabearen, singularraren eta pluralaren markak bereizten.
- Deklinabideari buruzko zalantzak argitzeko informazio iturrietara jotzeko ohitura badauka.
- Deklinabide markaren arabera esaldien esanahia bereizten du.

ADITZA

Helburuak

- Aditz trinkoak eta perifrastikoak bereiztea.
- Indikatiboko, baldintzako, ahalerako, subjuntiboko eta aginterako adizkiak ezagutzea, eta horietako bakoitza zuzen erabiltzea.
- NOR erako (NOR eta NOR-NORI) eta NORK erako (NOR-NORK eta NOR-NORI-NORK) adizkiak bereiztea, eta noiz zein erabili jakitea.
- Aditz jokatuak eta jokatuagabeak bereiztea.
- Alokutiboa noiz erabiltzen den jakitea, forma batzuk ezagutzea eta zuzen erabiltzen saiatzea.
- Aditzari buruzko zalantzak argitzeko informazio iturrietara jotzeko ohitura hartzea.

Edukiak

Prozedurazkoak

- Oker erabilitako aditzak identifikatu eta zuzendu.
- Ekoizpenetan aditzak zuzen erabili.
- Esaldiak berridatzi, aditz denborak aldatuz.
- Esaldiak sortu.
- Esaldiak berridatzi, forma jokatuagabeen ordez jokatuak erabiliz, eta alderantziz.
- Aditz forma alokutiboak identifikatu eta forma neutroan berridatzi.
- Informazio iturrietara jo, deklinabideari buruzko zalantzak argitzeko.

Kontzeptuzkoak

- Aditz laguntzailea:
  - Indikatiboa, baldintza, ahatera, subjuntiboa, agintera.
  - NOR, NOR-NORI, NOR-NORK eta NOR-NORI-NORK.
  - Aditz jokatuak eta jokatuagabeak.
- Aditz trinkoa: NOR, NOR-NORI, NOR-NORK eta NOR-NORI-NORK.
- Alokutiboa.

Jarrerazkoak

- Kontsultarako materiala ezagutzearen eta erabiltzearen garrantziaz jabetzea.
- Aditza erabiltzerakoan, zehaztasuna lortzeko ahalegina balioestea.
- Hizkuntza idatzia balioestea, eguneroko bizitzan ongi moldatzeko beharrezko tresna moduan.
- Sortutako testuetan zuzentasuna balioestea.

Ebaluazio irizpideak

- Aditz trinkoak eta perifrastikoak bereizten ditu.
- Indikatiboko, baldintzako, ahalerako, subjuntiboko eta aginterako adizkiak ezagutzen ditu, eta zuzen erabiltzen ditu.

- NOR erako (NOR eta NOR-NORI) eta NORK erako (NOR-NORK eta NOR-NORI-NORK) adizkiak bereizten ditu, eta badaki noiz zein erabili.
- Aditz jokatuak eta jokatugabeak bereizten ditu.
- Badaki alokutiboa noiz erabiltzen den, forma batzuk ezagutzen ditu, eta zuzen erabiltzen saiatu da.
- Deklinabideari buruzko zalantzak argitzeko informazio iturrietara jotzeko ohitura du.

